

Doncs, amb això van els sànskrits *tarkśih* 'fus' (estri que giravolta i és rígid i sec), *tarkāyati* 'ell cavilla, sospita', *niṣ-tarkyāb* 'destorçable'; hitita *tarku(wāi)* 'dansar', pròpiament 'giravoltar', «tournoyer, pivoter», «se démener, tourner frénétiquement», *tarku-want-* aplicat a uns ulls que volteen («qui roullent») o a una mirada vagabunda («égaré»); família que no s'acaba ací perquè hi pertanyen encara l'alb. *tjēr* 'jo filo' (< TERQŌ, segons Gustav Meyer, *Alb. Studien* III, 23), pruss. ant. *tarkue* 'corretja, cingla', paleosl. *trakiū* 'lligam, cinyell', el gr. ἄτρακτος 'fus' i probablement el ll. *torquere* 'torçar' (Pok., *IEW*, 1077, 1071.10, 1071.36).¹⁵

No podem pretendre d'exhaurir la qüestió, que és més del domini dels indoeuropeïstes. Però des d'ara és clar que el nostre *TERKOS romànic troba ecos diversos en el tresor del lèxic indoeuropeu, i que especialment en cèltic hi ha un antecedent molt concret. En tot cas res més fàcil que arribar, des dels sentits del mot irlandès a 'avar' i per altra part a 'dur', 'grosser', 'cruel' i fins 'obstinat': recordem el cas del castellà *arisco* que també s'aplicà de primer a la terra arenosa i després a una qualitat humana bastant semblant a l'obstinació; l'italià *croio*, oc-cat. *croi* 'cruel, avar', prové així mateix del gal *CRODIOS 'dur', fundat en l'irl. *cruai*. I en italià podem mirar *terchio/tirchio* (< *terclo*), com un cas més de la freqüent repercussió italiana, com en *rischio*, *lentiſchio*, *vischio*, *granchio*, etc.

Que un adjectiu sigui d'origen cèltic no ens ha de sorprendre, quan n'hi ha bastants de coneguts amb aquest origen: fr. *creux*, oc. *croi*, *trum*, fr. ant. *bloi*, etc. Avui té sentit moral, però és probable que en els orígens vagi aplicar-se a un terreny dur i estèril, com el genov. *terca*, puix que el *DAut.* l'aplica encara a les pedres dures com el marbre, ordre d'idees elemental en el qual no sorprenen gens les relíquies pre-romanes. Que l'àrea actual de *terco* i els seus congèners no és la més típica dels celtismes, es pot concedir, si bé no oblidem que el domini castellà coincideix bastant amb el del celtibèric, el gascó amb el del celta aquitànic, i hi ha un bon nombre de celtismes fins en català. Altrament el que aquesta àrea ens pot induir a posar en dubte és si el mot fou cèltic o sorotàptic (amb el qual aniria millor la presència a Catalunya, Ligúria i els Apenins), car ja hem vist que l'extensió de l'arrel a les llengües indoeuropees de l'Est és gran, i això es prestaria tant o més a una etimologia sorotàptica que cèltica. Deixem, doncs, oberta la porta a aquesta procedència dialectal.

Però hi ha encara un important grup de dades que insisteix a fer-nos pensar en una llengua netament cèltica: el celtibèric. En tot un grup d'inscripcions, del Migjorn valencià, que passen per ibèriques, però que poden contenir molts manlleus fets al celtiber per l'ibèric, el component *terca* es va repetint molt: *oril-terca*, *burl-terca*, *siol-tirican*, *tarakar*, en el plom de la Bastida de les Alcusses (Vall de Moixent).¹⁶ No és pas solament allà, car tenim un *Tirco vic-* en una moneda merovingia de Belfort (Holder I, 1855). I, tor-

nant a la Península, hi ha el poble de *Tierga*, uns 20 km. al N. de Calatayud, l'ètnic del qual apareix en genitiu plural celtibèric com *Térca-com* en una inscripció trobada a Tierga (Schmoll, *SprldgHisp.*, pp. 25, 74, 35 i 52). El datiu *Tercinoi* en una inscripció trobada a la província de Jaén en una tassa: hi ha un repujat amb un cap d'Hèrcules infant (Gómez Moreno, *op. cit.* LXIV, p. 72); ¿*Tercinos* seria, doncs, 'el petit Hèrcules'?

Més encara: vaig donar una explicació d'una inscripció d'un cipus o gran tèspera trobada a l'Alcúdia d'Elx, entre els testos d'un gran focus d'art hispànic, en els *Coloquios Prerromanos de Salamanca*, 1974, p. 91, que no veig que hagi estat seriosament refutada: «en un sillar roto, cuyo fragmento nos ha conservado la parte trasera del dibujo de un gran caballo, se lee en silabario turdetano (GzMoreno, *op. cit.* XLV, p. 55) *a/te/cu/be/i/a/te/r/co*: me parece dedicación votiva (con dativo en -o) a un dios celt. *ATE-COBIO-TERCOS 'el duro o cruel en las grandes victorias', que podría ser un Marte protector de la caballería, quizá representado a caballo en el fragmento perdido del sillarejo: los nombres célticos intensivos en *Ate-* se cuentan por docenas (vid. Horst Schmidt, *ZCPH* XXIV, 136-41) y *cobios* 'victorioso, victoria' no es menos conocido» (Holder I, 1053, 11-9, *IEW*, 610). V. el gravat que en reproduïm. Tot això, i en particular l'últim cas, aporta, doncs, una bella confirmació de la presència de TERKOS 'dur' en celtibèric.

En tot cas les altres etimologies que s'havien proposat, per al nostre *terc(o)*, són evidentment falses, i per tant n'abreujaré ací la refutació, que es podrà veure més detallada en el *DCEC*. L'única de la qual la impossibilitat no salta a la vista és la de Spitzer (*RFE* x, 71-2): *entercar-se* vindria d'un *INTEGRICARE derivat d'INTEGRER 'sencer', i d'*entercar*, que en castellà ni existeix, s'hauria extret l'adjectiu *terco*: etimologia impossible fonèticament per a totes les formes romàniques (no sols la italiana, en què ja ho reconeix Spitzer i tot): una síncope tan primerenca, que impedisís la sonorització, en un grup així, darrere GR, és inconcebible pertot en romànic (fora potser del francès, on el mot no ha existit mai). Covarrubias pretengué que *terco* s'havia extret d'*altercar*, però res més inversemblant que el caràcter postverbal en un adj. d'aquesta mena, i no oblidem que el verb només existeix en cat., i el significat també hi nega el seu suport.

Dins el mateix ordre d'idees, amb el mateix prejudici verbal inspirat per Covarrubias, va suposar Malkiel (*PMLA* LXIV, 570-84) que *entercado fos una violenta síncope de un mot rar ll. INTERNECARE 'destruir', 'matar-se recíprocament', allunyadíssim de *terc* i *entercat* pel sentit i per la forma, i amb una síncope absolutament inconcebible en aquestes condicions: anterior a l'Edat Mitjana (puix que hauria arribat a temps d'impedir la sonorització de la -c-), i síncope produïda a despit de la convivència amb NECARE 'negar, matar', de la derivació del qual tothom havia de conservar consciència.¹⁸

DERIV.: Veg. supra. +*Entercar-se*, +*entercat* (su-